

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 5567 [1806/1807]

71

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיהו לו לו קלג

(טו) וְאֵלֶי־בָּמֹת אֲתָכֶם חֹזְקֵיהֶן אֶל־יְהוָה לֵאמֹר חָצַל יִצְלַנּוּ יְהוָה
 לֹא הִנָּחֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר . (טז) אֶרֶץ־הַשְּׁמַעוּ אֶרֶץ־
 חֹזְקֵיהֶן כִּי כֹה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַשּׁוּר עֲשׂוּ אִתִּי בְרָכָה וְצֵאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ
 אִישׁ־גַּפְנּוֹ וְאִישׁ־הָאֲנָתוֹ וְיִשְׁתּוּ אִישׁ מִ־כּוֹרֹו ; (יז) עַד־בָּאִי וְלִקְחֹתִי
 אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ כְּאֶרְצְכֶם אֶרֶץ־הַגִּזְוֹת וְחִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וְכֶרֶם יִסֹּם ;
 (יח) כִּי־יִסֹּם אֶתְכֶם חֹזְקֵיהֶן לֵאמֹר יְהוָה יִצְלַנּוּ הַהֲצִילֵנוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם
 אִישׁ אֶת־אֶרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר ; (יט) אֵיךְ אֱלֹהֵי חַמָּת וְאֶרְפָּד אֵיךְ
 אֱלֹהֵי סַפְרוּיִם וְכִי־הֲצִילֹו אֶת־שִׁמְרוֹן מִיָּדִי ; (כ) מִי בָכַר אֱלֹהֵי
 הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־הֲצִילוּ אֶת־הָאֲרָצִים מִיָּדִי כִּי־יִצְלַל יְהוָה אֶת־
 יְרוּשָׁלַם מִיָּדִי ; (כא) וַיִּחְרִישׁוּ וְלֹא־עָנּוּ אֹתוֹ הַכֹּהֲנִים כִּי־מַצּוֹת הַמֶּלֶךְ
 הֵיא לֵאמֹר לֹא תַעֲנֶהוּ ; (כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים בְּדַחֲלֻקְתּוֹ אֲשֶׁר־עַל־
 הַבַּיִת וַיִּשְׁכַּנָּא הַסֶּפֶר וַיִּזְאֵחַ בְּדֹאמָר תַּמְזַבִּיר אֶל־חֹזְקֵיהֶן קְרוּעֵי
 בְגָדִים וַיַּגִּידוּ לוֹ אֶת־דְּבָרֵי רַב־שָׂקָה ;

לו (א) וַיְהִי כִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ חֹזְקֵיהֶן וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּתְחַסַּם בַּשֶּׁקַּב
 בּוֹלַם קַטָּן וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה ; (ב) וַיִּשְׁלַח אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר־
 עַל

ר ש"ו

ותעס : (טז) עשו אתי זרקה • לאו חלי לסלום וזרכוטי והצואו חלי תשורת
 שלום : זרקה , שגו"ד בלע"ז : כאלו"ט Salut. בל"א זגריסונג , כמו ראשית
 לג"י"א זד"ה ויזרך יעקב (כמו ויזרך יעקב זאת פרעס (ראשית ח'ז') : ואכלו
 איש גפנו • ואלך מעליכם וסזו זסלוס עד שהמלח הרץ טובה כהרעכם והגלס
 חתכם שס כי כן דרכי להעביר החומות מארץ אל ארץ כמו שכתב לעל י')
 ואסיר גבולות עמים : (יז) א ארץ כהרעכם • אמר רבי שמעון בן יוחאי שוטס
 היה זה משל למלך כו' זספר פרשת וסיה עקב היה לומר אל ארץ יפה מארעכם
 חלף שלח היה יכול לספר זגנותם : (יט) וכי העלו את שומרון מידי • וזני
 שומרון היו עובדים נחלסי ארס שניטסס וחמת סיה מארס : (כב) קרועי
 זגדי • על ששמעו גידופי ססס וסיה כמו זרכ' ססס :

קין (ג) ותוכחה מכלל יופי

זכור מלרע , וענינו כמו כניד : (י) המבלעדו , נכנסה עליו מ"ס למוספת צואו ;
 (יא) יהודית , לפי שעקד מלכות ישראל וקדסס אסוק יהודה כתיחס יאון הקודש טו ;
 (יב) האל

ישעיה לו

על־הבית ואת־שִׁבְנָא הַסּוֹפֵר וְאֵת יִקְנֵי הַפְּהָגִים מִתְּפִסִּים בְּשִׁקִּים
 אֶל־יִשְׁעֵיהֶוּ בֶן־אֲמוּן הַנְּבִיא : (ג) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חֻקֵּיהֶוּ
 יוֹם־צָרָה וְתוֹכְחָה וּנְאֻצָּה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי בָאוּ בָנִים עַד־מִשְׁפַּר וְכֹה
 אֵין לִלְדָה : (ד) אוֹלֵי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֵת דְּבַר־רַב־שָׁקָה אֲשֶׁר
 שָׁלַח מֶלֶךְ־אֲשׁוּר וְאֶדְנִי לְחַרְף אֱלֹהִים חַי וְהוֹכִיחַ בְּדְבָרִים אֲשֶׁר
 שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְנִשְׂאֵת תְּפִלָּה בְּעַד הַשְּׂאֲרִית הַנִּמְצָאָה :
 (ה) וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ חֻקֵּיהֶוּ אֶל־יִשְׁעֵיהֶוּ : (ו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 יִשְׁעֵיהֶוּ כֹּה הָאָמְרוּן אֶל־אֲדָנֵיכֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲרָא מִפְּנֵי
 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר גִּדְּפוּ גַעְרֵי מֶלֶךְ־אֲשׁוּר אוֹתִי : (ז) הֲנִנִי
 גוֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה וְשׁוּב אֶל־אֲרָצוֹ וְהִפְלִתִיו בַּחֶרֶב בְּאֲרָצוֹ :
 (ח) וַיִּשְׁבַּר רַב־שָׁקָה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ־אֲשׁוּר נֹלְחָם עַל־לְבָנָה כִּי שָׁמַע
 כִּי גָסַע מֶלֶךְ־יִשׂ : (ט) וַיִּשְׁמַע עַל־הַרְהֻקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר יֵצֵא
 לְהִלָּחֵם אֵתְךָ וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־חֻקֵּיהֶוּ לֵאמֹר : (י) כֹּה
 הָאָמְרוּן אֶל־חֻקֵּיהֶוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר אֶל־יִשְׂאָף אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר
 אַחָה

ד ש י

לו (ג) ותוכחה, אפרוזמנ'ט בלע"ז (עפראוועמאנג, Eprouvement, בל"א פערזוכונג עמפפינדונג • ערפאסרונג) האוינים מוכיחים להשתבח בהגלתם לאמר ידינו רמה ואין אלהים כאלהינו : כי צאוצנים • בני ישראל בניו של הקב"ה : עד משגר וכח אין ללידה • עת צרה הדומה לחשה היושנת על המשגר ואין כח לולד לגאח : (ד) והוכיח בדברים • סגיד כחו והראה הגלתו והוכיח אישפרונו"ר בלע"ז (עפראווער Eprouuer בל"א פערזוכן, צעווייזן) : (ז) ושמע שמועה • מיד זו שמיעת תרהקה מלך כוש ומתוך כך ילך מעליכ' הפעם הוא' להלחם עם תרהקה ואין זו שיבה לארצו ואת' ישוב הלום ואני עתיד להשיבו לארצו ולהפילו שם בחרב : (ט) וישמע מלך אשור על תרהקה • לאמר יצא תרהקה להלחם אתך : וישמע וישלח מלאכים • אין וישמע השני כמו וישמע הראשון הראשון לשון שמיעה והשני לשון קבלה קיבל דברי השלוחים וייטבו צעיניו לתת לב להסתלק מעל ירושלם להלח' תחל' עם כוש : וישלח מלאכים אל חזקיהו להודיעו שאינו מסתל' לגמרי אלא על מנת לשוב : (יב) עין • שם מלכות כוש דאח אמר (יחזקאל כ"ד) חרון וכנס ועדן : (יג) הנה

תרגום אשכנזי

קדר

שען דער פריסטער , אין זעקקען געהיללט , צודעם פראפעטען ישעיהו , זאָהן
אמוץ ו (ג) דיא איהם זאָגען זאָללטען : זאָ שפּריכט חוקיהו , וועלך איין טאָג
דער נאָטה , דער בעשימפפּונג אונד לעסטרונג איזט דער הייטיגע טאָג ! אַך !
דיא קינדער זינד צור געבורט רייף , אונד עס פּעהלט אָן קראַפּט צו געבעהרען !
(ד) פּיללייכט הערט דער עוויגע , דיין גאָט , דיא וואָרטע רבשקה'ס , דען
דיין הערר , דער קעניג פּאָן אשור , שיקטע , דען לעכענדיגען גאָטט צו לעסטערן ,
אונד ציכטיגעט איהן פּיר דיזע וואָרטע ; דרום שיקע איין געכעט צו איהם פּיר
דען רעסט , דער נאָך פּאָרהאנדען איזט ! (ה) דיא געדאָכטען שטאָאטסדיהנער
דעם קעניגס חוקיהו גינגען אַלזאָ צו ישעיהו , (ו) אונד ער שפּראַך צו איהנען :
דיס אַנטוואָרטעט איירעם העררן : דער עוויגע שפּריכט , לאַס' דיר ניכט באַנגע
זיין פּאָר דען וואָרטען , דיא דוא הערטעסט , וואָמיט דיא קנאָכען דעם קעניגס
פּאָן אשור מיך לעסטערטען . (ז) איך ווערדע איהם שאָן איינען אַנדערן זין בייא-
ברינגען , ער זאָלל איינע נאָכריכט ערהאַלטען , וואָרויף ער אין זיין לאַנד צוריק
קעהרען ווירד , אונד דאָרט ווילל איך איהן דורכ'ס שווערד פּאַללען לאַססען .
(ח) רבשקה קעהרטע אינדעסען צוריק , אונד טראַף דען קעניג פּאָן אשור איבער
דער בעלאַגערונג פּאָן לבנה אָן , דען ער הערטע , דאָס דיזער פּאָן לכיש אויפּ
געבראָכען וואָר' (ט) אַלס ער ערפּוהר , דאָס תּרהקה , קעניג פּאָן כוש
(אַכיסניען) , געגען איהן צו פּעלדע געצאָגען זייא , סנחריב אַבער שיקטע
נאָך איינמאָהל געזאָרטען אָן חוקיהו מיט דעם בעפּעהל : (י) זאָגעט דעם
חוקיהו , קעניג פּאָן יהודה : לאַס' ריך פּאָן דיינעם גאָטט ניכט איררע פּיהרען .
אויף

ב א ו ר

שען . (רד"ק) . ויהבם בשק . לענות עזמו , שירחם האל עליו ועל העם . (הכ"ל) .
(ג) יום צרה וגו' . יום עקא ומיסודין וניאוצא יומא הדין . (הכסדי) . וכן מתורגם
אשכנזי' כי באו בניו וכו' . ארי חקפתחא עקא כאתא , דיתב' על מתברא , וחיל לילא למולד .
(הכ"ל) , הנה לדעתו משנה הוא אנבים (קרייטשטוהל) , ואליו כלוה רש"ז'ל . אכל
דד"ק אמר : ״ המשיל הכרה לאשה , דיי' אשר יאסווה חנליה , ונא הבן עד המסבר , והוא
הרחם , נוקם יניאח הולד (מוטטערשיידע) , כי אז חנליה יומר קשים , כשהולד קרוב
לנאח , ואם אין ליוולדה כח , לחוק עכמה , להוליד הולד , הנה היא בחוק חנליה בלי תקוה
למנוחה , כן הכרה גדולה עלינו , ואין לנו כח לנאח מונה , אם לא יעזרנו האל . ״ וכן
עתורגם בלשון אשכנזי . (ד) והוכיח וגו' , ויעניד פירעכוסא על כל פתגמיה , דשמיעין
קדם אלהך . (הכסדי) . ונשאח וכו' . מסדר הטעמים הפסיק העאמר הזה ממאמר
שלפניו , כי נקד מלת אלהיך באתנח , ויהיה לפי זה שיעור השקרא , שאמר חוקיהו ליסעיהו :
אולי יתקס ה' במלך אשור , על אשר חרף וגדף אותו , ולכן התפלל בעד שארית ישראל א'
האלהים , אולי ישמע תפלתך . (ו) נערי מלך אשור . כנה שרי מלך אשור נערים ,
בלתי שלמים כדעתם ונכחם , על דרך בזיון . (ז) רוח . רובה לאמור , רבון' (רלב"ג) .
ושמע שמועה . וישמע בשורא . (הכסדי) . והבשורה היא , שינא מלך כוש , להלחם
אתו . (ח) כי שמע וגו' . רבשקה שמע , כי מלך אשור נסע אלכיש , ולכן שב אליו ,
ומכא אותו על הדרך , כרעל לבנה . (ט) וישמע וכו' . סנחריב מלך אשור שמע כואח ,
ועל כן נסע מלכיש . (י) אל ושיאך . לא יעשיך . (הכסדי) . (יב) אותם . את
הגוים

תרגום אשכנזי

אויף דען דוא דרך פֿערלעסעסט , אונד זאגסט ; ירושלים ווירד ניכט זיין דורך
 געוואלט דעם קעניגס פֿאן אשור קאָממען . (יח) דוא האָסט דאָך געהערט ,
 זאָס דוא קעניגע פֿאן אשור אַללען אַנדערן לענדערן געטהאָן , אונד וויא וויא זאָ
 פֿערוויסעט האָבען ; אונד דוא זאָללעסט פֿערשאַנט בלייבען ? (יט) קאָננטען
 דען דוא געטטער דער פֿאן מיינען פֿעטערן צערשטערטען פֿעלקער איהרע לענדער
 רעטטען ? קאָננטען זיא גרון אונד הרן אונד רצף אונד עה'ס בעוואָהנער
 אין תלֿשר רעטטען ? — (יז) וואָ איזט דער קעניג פֿאן חמת ? פֿאן ארֿפד ?
 פֿאן דער שטאָרט ספרוים ? פֿאן הנע אונד עוה ? — (יח) וזקיהו נאָהם
 דוה בריֿע פֿאן דען געוואַנדטען , לאַז זיא , גינג אין דען טעמפל , אונד
 זאָללעט זיא אויף פֿאָר דעם עוויגען , (טו) אינדעם ער פֿאָלגענדעם בעטעטע :
 (טז) עוויגער צבאָה , ישראל'ס גאָטט ! דער דוא אויף כרוכים טהראָנסט !
 דוא אַללין ביסט גאָטט אין אַללען רייכען דער וועלט , דוא האָסט היסטעל אונד
 ערדע ערשאַפֿען ! (יז) גיגע , אָ עוויגער ! דוין אָהר , אונד הערע ! עפֿפֿע
 דינע אויגען , עוויגער , אונד זיהע ! הערע סנחריוֿס וואָרטע , דער געוואַנדטע
 שיקט , דרך , לעבענדיגער גאָטט , צו לעסטערן . (יח) עס איזט וואָהר , אָ
 עוויגער ! דוא קעניגע פֿאן אשור האָבען אַללע יענע לענדער אונד פראָפֿינצען צו
 גרונדע געריכטעט , (יט) אונד איהרע געטטער אינם פֿייער געוואַרפֿען ; דען
 עס וואָרען קיינע געטטער , זאָנדרען נור ווערק פֿאן מענשענהערען , האַלץ
 אונד שטיין — דרום קאָננטען זיא זיא פֿערניכטען . (כ) דוא אָבער , עוויגער ,
 אונזער גאָטט ! בעפֿרייע אונס אויס ווינער געוואַלט , דאָמיט אַללע רייכע דער
 ערדע

ב א ו ר

הגוים . גוון . שם מתח נאָרן ארס נהרים (מעכאָפּאָטאָמיען) על־כּהר חבור . וראָם
 במלֿכֿים ב' (יז וי') . הרן . נידעט ייספר תּוֿרת ערע"ה , ונקראַת (קארדע) בלה"ע .
 ורצף (רעסציפּאָ) בלה"ע , וגם היא נאָרן הנזכּרת , במקום אשר ימול הנכר (סאָאָקאָראָם)
 אל־כּהר פּרת . בתלֿשר . היא ארס נהרים . (יז) איה וגו' . על האַלֿהים אָמר , אשר
 לאַ יוכלו להכיל ארטת עיבדיהם , וגם המלֿכֿים איה הם , אלא עמדו לפני כלם , ואמר עס
 ספרוים לעיר , לפי שהיתה גדולה מכלם . (רד"ק) . וסלך לעיר . בא ימ"ד השימוש במקום
 יחס הגטרפות (געניטיף) , כמו מומר לתורה (תהלות ק') , ודומיו . הנע ועוה ,
 תלא טלטינין ואנליֿטון . (הכסדי) . ועמו הסכים רש"י ז"ל , אך רלב"ג ורד"ק אמרו ,
 שהם שנות מדינות , ודעתם נראת מהמשך העקרא , ולכן מתורגם על פיהם אשכנזית .
 (יד) ויקראוהו . כל אחד ואחד מן הספרים , וכן הוא במלֿכֿים ויקראם , וכן אמר ויפּרסוהו ,
 ויבּתן חרנם ויקראוהו , וקראוהו מנהון , ואדוני חניז'ל פירש ויקראוהו ויפּרסוהו , על הכסר ,
 שהיה צו נידוף האל . (רד"ק) . ויפּרשוהו הזקיהו וגו' . רוצה לאמור , הכסר , שהיו
 צו אלו הקירופים והגידופים , כי הם נשאו ספרים על זה ממלך אשור , ועוד דברו בפיהם אלו
 הקירופים , ולזה אמר אחר זה (פסוק יז) : את דברי סנחריוֿב אשר שלח לתרף אליהם מי .
 (רלב"ג) . (טו) יושב הכרובים . דאשכנזיה שריא עיל מן כרוביא . (הכסדי) .
 (יח) את כל הארצות ואת ארצם . ית כל מדינתא וית ארעאון . (הכסדי) .
 הסעם , הארצות והמחוזות , אשר בהן , וכן מתורגם בל"א . וראה דברי רש"י ז"ל בזה .
 (כא) אל

ישעיה לו

קרה

אתה בומיח בן לאמר לא חנתן ירושלם ביד מלך אשור : (יא) הנה
אתה שמעת אשר עשו מלכי אשור דכל הארצות להחרימם ואתה
הנצל : (יב) ההצילו אותם אלהי הגוים אשר השחיתו אבותי
את גוון ואת הרן ורצף ובני עדן אשר בתלשך : (יג) אתה מלך
חמת ומלך ארפך ומלך לעיר ספריים הנע ועוד : (יד) ונקח
חוקיהו את הספרים מיד המלאכים ויקראו ויעל בית יהוה
ויפרשו חוקיהו לפני יהוה : (טו) ויחפלה חוקיהו ארצה
לאמר : (טז) יהוה צבאות אלהי ישראל ישב הכרבים אתה הוא
האלהים לבדך לכל ממלכות הארץ אתה עשית ארד השמים
ואת הארץ : (יז) הטה יהוה אזנה ושמע זמיר ב"ק פקה יהוה
ענה וראה ושמע את כל דברי סחריב אשר שלח לחרף אלהים
חיי : (יח) אמנם יהוה החריבו מלכי אשור את כל הארצות ואת
ארצם : (יט) ונתן את אלהיהם באש כי לא אלהים רמה פי אדם
מעשה ידיו אדם עץ ואבן ויאבדום : (כ) ועתה יהוה אלהינו הושיענו

מיד

ר ש י

(יג) הנע ועוה • הניעהו מלך אשור וסחריב וטילטלם ממקומם : (יח) חמס
ה' • חמת הוא כי החריבו מלכי אשור : את כל החרנוה ואת חרנס החרנוה
המדינות ואת חרן הסמוכה להם ערי הממלכה אשר הנה רחם למדינה קורא
חרנוה ושאר המחנות אשר סביבותיהם קורא חרנס ובספר מלכים (צ"ט - חוב
את הגוים ואת חרנס ולשון אחד הוא : (יט) ונתן • כמו ונתן אוהו על
כל חרן נגדים (ראשית מ"ח) לשון פעול אמור זכור דוכ"ט בלע"ז דחנחכ"ט
Donnant בל"ח גענוד) : ען וחזן • הס לפיכך לא היה נהס כח ויאבדום

מלך

מכלל יופי

(יב) האל אדניך , לאלקים אמר שהוא הגדול וכן הוא אמר ויאמר אליקים : על
האנשים , כמו אל : הראיהם , כן כתיב וקרי נאחם ועבין אחד הוא והקרי הוא לשון
נקייה : שנייה , כן כתיב וקרי יומי רגליהם , והכחוש הוא רמז למחטותיות וכן בדברי
נבתינו ז"ל המקנה בדבר שהאור שלט בו שינוי נשרות , וענין לאכול את נאחם שחשבים
להיות נמכור עד שאכלו נאחם וכן הוסיף ונתן בנייהל : (טז) ואכלו איש נפט איש
פאנתו , איש פרי נפטו ואיש פרי תאנתו , ומענינו תבין מסרובו : (יז) פן יפירה ,
הנגש תאורת הנס בניסת את דוד , וכן נגש הפיתור זיכלו לך , ענין

השמה

ישעיה לו

מִיָּדוֹ וַיִּדְעוּ כָּל־מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ כִּי־אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ : (כא) וַיִּשְׁלַח
יִשְׁעִיָּהוּ בֶן־אֲמוּן אֶל־חֲזַקְיָהוּ לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הִתְפַּלֵּלָה אֵלַי אֶל־סַנְחַרִּיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר : (כב) זֶה הַדְּבָר
אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה עָלַי בְּזֶה לֵךְ לַעֲגָה לֵךְ בְּתוֹלַת בְּתֻצִיּוֹן אַחֲרַי
רֹאשׁ הַנִּיעָה בֵּת יְרוּשָׁלַם : (כג) אֶת־מִי חֲרַפְתָּ וְגִדַפְתָּ וְעַל־מִי
הִרְיֹמְתָה קוֹל וַתִּשְׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ אֶל־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל : (כד) בְּיַד
עַבְדֶּיךָ חֲרַפְתָּ יְאֹדְנִי וְהֵאמַר בְּרַב־רַכְבֵּי אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים
יִרְכַּתִּי לְבַגְנוֹן וְאֶכְרַת קוֹמַת אֲרָזָיו מִבְּחַר בְּרוֹשָׁיו וְאֲבוֹא מְרוֹם קִצְוֹ
יַעַר בְּרַמְלוֹ : (כה) אֲנִי קָרַתִּי וְשָׁתִיתִי מַיִם וְאֶחָרַב בְּכַף־פְּעָמַי כָּל
יְאוּרֵי מִצּוֹר : (כו) הֲלוֹא־שָׁמַעְתָּ לְמַרְחֹק אוֹתָהּ עֲשִׂיתִי מִיְּמֵי קֶדֶם
וַיִּצְרַתֶּיהָ עֲתָה הִבְאֵתִיהָ וַחֲתִי לְהַשְׁאוֹת גְּלִים נְצִים עָרִים בְּצִרּוֹת
(כז) וַיִּשְׁבִּיהֶן קֶצְרֵי־יָד חֲתוּ וּבָשׂוּ הָיוּ עֹשֵׁב שְׂדֵה וַיִּרְקַדְשָׁא חֲצִי

גגות

ר ש י

מֶלֶךְ אַשּׁוּר : (כד) מְרוֹם הָרִים • הַר־הַבַּיִת : יִרְכַּתִּי לְבַגְנוֹן • צִיַּת הַמִּקְדָּשׁ
וְאֶכְרֹ' קוֹמַת אֲרָזָיו לֹא אֶלֶךְ לֹאֲרִצִּי עַד אֲשֶׁר אֲחַרִּיצֵנּוּ • קִצְוֹ סוּפוֹ : יַעַר כְּרִמְיָהוּ
טוֹב שָׁבָתוֹ וְכוֹבַד חֲזָקוֹ : (כה) אֲנִי קָרַתִּי וְשָׁתִיתִי • כְּלוּמַר הַתְּחַלְתִּי בְּכָל־מַעֲשֵׂי
וְגַמְרַתִּי וְהִלַּחֲתִי כֹזֵב הַכּוֹרֵה צוֹר וּמוֹלֵא מַיִם וּמוֹנֵלִיחַ לְשׁוֹן מִקּוֹר : וְאֶחָרִיצֵנּוּ
פְעָמַי • בָּחַתִּי לְנוֹר עַל עֵיר הַבְּטוּחָה בְּחֹזֶק נְהֻרֹתֶיהָ הַבְּחַתִּי עֲלֶיהָ גַּיִסוֹת רַבּוֹת
וְכָלוּ מַיְמוֹי נְהֻרֹתֶיהָ בְּשִׁתִּיחָם וּבְשִׁתִּיחַתָּם וּמוֹדֵךְ כַּף רַגְלֵיהֶם : יִחַד
מִצּוֹר • יְאוּרֵי עֵיר הַבְּחָסָה בְּמִצּוֹר עֵיר יְאוּרוֹת : וְאֶחָרִיצֵנּוּ לְשׁוֹן הַזֶּה כְּלוּמַר
דְּרָכֵי תַמּוּד (כו) הֲלוֹא שָׁמַעְתָּ • וְלֹמַם תְּתַפְאֵר חֵין זֶה שֶׁלְךָ כִּי גִזְרָה הִיא
מוֹלֶפְנֵי זֶה שְׁנַיִם רַצוֹת שֶׁתִּהְיֶה אַחַס פּוֹרַע פּוֹרַענוֹתֵי מִן הָאוֹמוֹת כַּעֲנִין שְׁנֵאוֹת
(לְעִיל ל') הוּא אַשּׁוּר שֶׁבַט אֲפִי : הֲלוֹא שָׁמַעְתָּ לְמַרְחֹק • יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים שָׁנָה
שֶׁנִּתְנַבְּא עֲמוּס (צְעוּס ז') שְׁנַתִּים לִפְנֵי הַרְעֵשׁ וַיִּשְׂרָאֵל גְּלָה יִגְלָה מֵעַל הָרְחוֹב
מֵאִז־יֵשֶׁלְךָ לְשִׁמוֹעַ שְׁעִשִׂיתִי וְהִכַּנְתִּי פּוֹרַענוֹת זֶה : מַיְמוֹי קֶדֶם מוֹשֶׁשׁ יִמּוֹי בְּרַחֲשֵׁי
עֲלַתָּה עַל לְבִי חֹתֶה גִזְרָה שְׁנֵאוֹת עֲלֶיךָ שְׁנֵאוֹת (לְעִיל ל') כִּי עָרוּךְ מֵאֲחַת
חֲפַתָּה גַם הוּא לְמוֹלֵךְ הוֹכֵן עֲתָה כִּשְׁהַגְּבַרְתִּי עַל הָאוֹמוֹת הַבִּיחֻתִּים לְחֹתֶה גִזְרָה
כִּי שֶׁתִּהְיֶה לְהַשְׁאוֹ לְגַלִּים נְצִים עָרִים בְּצִרּוֹת שֶׁתִּהְיֶה אֶת וּשְׁבִיִסָן וְתִהְיֶה שְׁחֵלֶה
מוֹאֵד וַיִּתְעַדּוּ לְגַלִּים לְמוֹתִי יִרְק : (כז) וַיִּשְׁבִּיִסָן קֶצְרֵי־יָד אֲנִי הַתְּשִׁיתִי אֶת־כַּף
לְפָנֶיךָ : וְשָׁמַעְתָּ לְפָנֵי קוֹמַת • שְׁדוּמָה הוּא שְׁקוֹרִין אֲשֶׁר־טוֹב לֹא בְּלַע"ז (עֲטוּבֵל

צ"ל

הרגום אשכנזי

קלו

ערדע וויסמען , דאס נור דוא , עוויגער , דער וואהרע גאטט ביסט !
 (כא) הירויף שיקטע ישעיהו , זאָהן אמוץ , צו חוקיהו , אונד לים איהם זאגען :
 דער עוויגע , גאטט ישראל'ס , שפריכט , דוא האסט וועגען דעם קעניגס פאן
 אשור צו מיר געבעטעט . (כב) דים איזט דער אויסשפרוך , דען דער עוויגע איבער
 איהן טהאט : זיא פֿעראכטעט דיך , שפאָטטעט דייער , דיא עדלע יונגפֿרויא
 ציון ; העהנענד שיטטעלט איהר הויפט הינטער דיר דיא טאָכטער ירושלים .
 (כג) ווען שמעהסט אונד לעסטערסט דוא ? ווידער ווען ערהעכסט רוא דיא
 שטיממע , אונד בליקסט , מיט שטאָלצען אויגען , עמפאָר ? ווידר איהן
 ישראל'ס הייליגסטען ? — (כד) דורך דייע קנעכטע לעסעסט דוא דער גאטט-
 הייט האָהן שפרעכען , אונד וועהנסט : „ מיט מיינער וואָגען מענגע ערשטייג
 „ איך דער בערגע העהע , לכנון'ס שטיילען ווענדע , אונד הויע העראָב דיא
 „ האָהען צעדערן , אונד דיא געריהמטען טאָנען , אונד דרינגע צו ויינעם ער-
 „ דואַבנען גיפֿעל , יענעם דיקבושיגטען געהעלצע . (כה) איך גראָבע נאָך
 „ געוועסער , אונד טרינקע ; טראָקנע טיפֿע זעען אויס מיט מיינעם העערעם
 „ פֿוסטריטען . “ — (כו) וויא ? האָסט דוא דען גיא געהערט , דאָס דים
 שאָן לענגסט איך פֿעראַנשטאָלטעט , פֿאָר אוראַלטען צייטען זאָ פֿאָרבערייטעט
 האָבע ? — איצט לים איך עם קאָפּטען , אונד פֿעסטע שטערטע וואַרדען פֿער-
 דעערט , אין טריטמעהרויפֿען פֿערוואַנדערלט . (כז) אונדערמעגענד זיך צו
 וועהרען , ערשראָקען איהרע איינוואָהנער , וואַרדען צו שאַנדען ; וואַרדען
 וויא גראָו אויף דער פֿלור , וויא גרין דעם יונגען קרויטס ; דעם מאָאָו אויף דעכערן
 גלייך

ב א ו ר

(כא) אל סנהריב . בענור סנחריב . (רד"ק) . (כב) בחולת בח ציון . מלכות
 כנשתל לציון . (הכסדי) . ופירושו בתולה , כנתולה , שלא נכנסה , וכן בכל מקום
 שזכר בתולה על עם ועל עדה , זהו ענינו . (רד"ק) . (כד) ירכחי לבנון , ראה מה
 שכתב הכסר ר' יואל בריל ז"ל בנתיבות לספר יונה (א' ה') . יודוע, שהר לבנון נבחר
 הוא מאד , וראשו מכוסה בשלג מראשית השנה עד אחרית השנה , ועל כן נקרא לבנון ,
 מענין לבן . והנה התנאס מלך אשור , שהו'עלה בחיל כנד על ההר הזה , אשר ילאה אדם יחיד
 לעלות עליו , מפני גבוה והשלג העב , המכסה אותו מיד . מבחר ברושיו הנרושים הנמרים .
 מרום קצו . ובמלכים מלון קצו , והענין אחד * (מדברי רד"ק) . יעד כרמלו . יעד
 המיסור , אשר מגדל פירות וכמחים לרוב . (מדברי רלכ"ג) . (כה) אני קרחי וגומר .
 באתי עד המקור , כלומר חפשתי אחר מקור המים , כי לא היו מספיקים לי מרוב חילותי
 המים הנמצאים על הארץ . (מדברי רד"ק) . ואחריו וכו' . ועפחית צפרסת רגלי עמא
 דעמי כל מינהרין עמיקן . (הכסדי) . ועל פיו מתורגם אשכנזית * (כו) הלא שמעת
 וגו' . אמר לו הקדוש ברוך הוא הלא שמעת מוזון רחוק הנורה , שנורתי על האומות , להמרינס ,
 אותה הנורה עתה הביאותיה , משמלכו מלכי אשור , הבאתי הנורה על ידועל ידך , על
 האומות ועל ישרא , אני הוא שנורתי , שהיו ערים בצורות לגלים ננים , ולא היה כח
 ביושבי הערים , להלחם נגדך , והכל היה מאתי , ואני נורתי ואמרתי על ידי נבואי , טרם
 שהיתה הנורה , ואיך תתפאר על מה שעשיתי אני ? וכן אמר עליו (למעלה מה יו"ד ט"ו) :
 היתפאר הגרן על המוכנ בני * (מדברי רד"ק) * להשאות * עענין תפאה שמה (לעיל וי"ו
 י"ט)

תרגום אשכנזי

גליך , דער פֿאן דער זאנגע פֿערזענגטען זאמט , עה' זיא עהרען שאַמטע .
 (כח) דיין ויצען אינד געהען אינד קאָממען וואָר מיך בעקאָנגט , אויך דיין טאָבען
 ווידער מיך . (כט) אָבער ווייל ווידער מיך דוא טאָפּט , ווייל דיין לערם הערדיק
 אין טייגע אָהרען דראַנג ; זאָ לעג' איך איינען רינגאָן דוא נאָזע דיר , לעגע געביס
 דיר אינס זונל , אונד פֿיהרעדיק דען וועג צוויק , אויף וועלכעס דוא קאָמטע .
 (ל) אונד דיר , חוקיהו , זיא דים צור פֿערזינגונג אויף פֿאָלגענדעס ; דוועס
 יאהר איסט מאָן דען נאָכוואַקס דער פֿאָריגען ערנדטע , איבערס יאהר ,
 וואָס פֿאָן דעס הייריגען נאָכוואַקסען ווירד ; אָבער אים דרוטטען יאהר ווערדעס
 איהר זאָען , ערנדטען , וויינבערנע אַנלעגען , אונד איהרע פֿריכטע געניסען .
 (לא) דוא איבריג געבליבען עררעטטעטען פֿאָן יהודה'ס שטאָס ווערדען גונסעהר
 אונטען וואורצעל שלאָגען , אונד אָבען פֿריכטע טראָגען . (לב) פֿאָן ירושלים
 אויס ווערדען דוא איבריג געבליבען זיך פֿערברייטען , פֿאָס בערגע צוין דיר
 גערעטטעטען ; דער אייפֿערדעס עוויגען צבאות ווירד דים פֿאָללפֿיהרען .
 (לג) פֿירוואָהר ! זאָ שפּריכט דער עוויגע פֿאָס קעניג אין אשור ; ער ווירד גיכט
 אין דווע שטאָרט דרינגען , קיינען פֿייל הינין שיסען , מיט קיינעם שילדע פֿאָן
 איהר

ב א ו ר

י"א) . גלים נעים וכי' . להשאות ערים בצורות , להיותם גלים נעים , ופיהוש נעים
 חריבטי , כמו (ירמיהו ד') עריך תזיכה . (רד"ק) . (כו) קצרי יד . חתקה
 חליהון . (הכסדי) . עשב שרה . חסד כ"ף הדמיון , ורניס כפה' ושרמה וכי'
 כמושדפה , האשור במלכים , בחילף אותיות השפה' והטעם , כמו שכתב רש"י ז"ל :
 "כשגלים השדופות , בערס יתקאו , לכזו לידו קמה , ויכון מתורגם אשכנזית .
 (כט) ושאנגך' כמו שאונך , וכפל הט"ן להפלת השאון , כן כתב ר' יונה , וכן אז
 דעתי ודעת יונתן , שתרנס : ואתרנאותך סליקת לקדמי . (מדברי רד"ק) . חחרי' כחן
 שיר הוא , שמוסבין בו נהמה שעסקיה רעים , כמו שגניבו (גנת פרק ה' משנה א') כל
 בעלי השיריוכלים בעיר' . (הש"י בספר מלכים) . וכן אמר הכסדי : ואשי פירין בלישתך .
 וכן מתורגם כל"א . ובהגו בשפחך' העתג הוא הכרזל , שגומין כפי הנהמה , להנהיגה
 וכן תרגם יונתן : וזמם בספוחך , ותרגם ורסן מתעה (למעלה מזה ל' כ"ח) וזמם דעתי
 רובה לאמר : אכי אראה לך , שאתה ברשותי , ואנהיג אותך למקום שארצה , כמו שאכתב
 האדם הנהמה , ומוסבה למקום שירצה . (מדברי רד"ק) . (ל) וזה לך האות וגו' .
 אמר זה , לפי שלא היה בלי פחד עדיין , אף על פי שאותו חיל מלך אשור , כי אולי יאמר
 עליהם עם חיל אשור , וזה אמר הנביא אל חוקיהו : וזה הדבר , אשר תראה מסכנתו ,
 שיביב בדרך , אשר בל נה , ולא יבא על ירושלים , יהיה לך אות על ייעוד אחר , מייעד
 איתך השם יתברך , והוא : השנה הזאת תאכלו הספיחים , אשר בשדות בחן , ולא יאס
 בחן אויב , שימנע אתכם מזה , ויתברכו הספיחים , באופן שיספיקו כל השנה . (רלב"ג)
 שחיים' הם הספיחים , הנמסרים מהיוכלא הספיחים הראשונים . (מדברי הכ"ל) וכמלכוס
 כתוב סחיס , בהיפוך אותיות , כמו שנה שלמה , ודומיו . (לא) ויספה וגו' . ויספן
 משוביח דבית יהודה דאמחרון , כאילן , דמשלם שיריהו מלרע , ומרים נוסיה לעל .
 (הכסדי) . (לג) ולא יקדמנה מגן . חסר בית השימוש , במגן , כי בעלי המניס
 באים ראשונה אל העיר , כשנלחמים עליה , וכן תרגם יונתן : לא יקדמינה בתריסין'
 (רד"ק) . ולא ישפוך עליה סוללה . כתרגומו ולא יבנו עליה מליתא , ומליתא הוא

ישעיה לו

ישפך עליה ומללה : (לו) בדרך אשר בא בה ישוב ואל העיר
הואת לא יבוא נאם יהוה : (לה) וגנותי על העיר הואת
להושיעה למעני ולמען דוד עבדי : (לו) ויצא מלאך יהוה ויבה
במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלה וישבימו בבקר והנה
כלם פגרים מתים : (לו) ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור
וישב

ר ש י

באננים לשון שפיכה ולא לשון סוללה ואין לשון התרגום נופל על פתרון זה :
(לו) וינח מלאך ה' וכך שנוייה בסדר עולם הנני נותן בו רוח ושמע שיעשה
כמה שנה" וישמע א' הרהק' וגומר (לעיל ל"ז) שטף שבח הסופר וסיעתו
והוליכ' בזיקים והלך לו לכוש ולקח חמדת כל האזנרות ובה לו לירושלי' לקיים
מה שנאמר (לקמן מ"ה) יגיע' מזרי' וסחר בוש עליך יעברו • זו ירושלי' :
אחר כך ילכו • זה חזקיהו • באות' שעה וישלח את תרתן ואת רב סרים הם
הנזכרי' בספר (מלכי' ז' י"ח) והם הם המלאכי' שנאמר עליה' ששלח את
השמועה שנאמר (לעיל ל"ז) וישלח מלאכי' א' חזקיהו ולא הם באו עם רבשקן
בליחו' הרחשון ועל אותן הספרים השיב ישעיהו (סס) בזה לך לעגה לך
אותה שעה וינח מלאך ה' : ויכה וגו' כלם מלכים קשורים כחרי' בראשותיהם
וקטן שבכולם היה שר על שני אפים שנאמר (לעיל ל"ז) ואתנה לך אפים
סוכי' ואיך השיב את פני פחת אחד וגומר לנוודנו על קטן שבפחותי' שהוא שר
על אפים חיש ונפלו הם וגייסותם : (לו) וישב בננוה היא ראש המלכו' כענין
שנאמר

מכלל יופי

הסתה והשלכה מדעת לדעת אשר : (כב) קרועי בגדים , על דרך כאלו
נוצלת עליה :
לו (ג) ללירה , שם תאר בפלס דיעה : (ד) ונשאת מפלה , פירושו מפל
התפלה לשם , או תשא קול בתפלה או כפיס : (יד) ויקראו , כל אחד ואחד קו
סופרים , וכן הוא בעלבים ויקראם , וכן אמר ויפרשהו , ותרגום יונתן ויקראו ויקראו
אנהן , והריק"ם פירש ויקראו ויפרשהו על הספר שהיה בו גזוף האל : (יה) את כל
האדנות ואת ארצם כתרנוש ית מדינתא וית ארעהן , רוצה לומר המדינות והכפרים :
(כא) אל סנחריב , בעבור סנחריב : (כב) בזה לך , פועל עבר מנחי העו"ן וכן
אלרע שלא כמנהג ברוב : לעגה לך , פועל עבר : (כד) קומח , שם , רוצה לומר
הגביהים שנארצו כמו שאמר מבשר ברושי , ומה שאמר קבו כאלו היתה ירושלים קן כל ארץ
ישראל , לפי שכנגד כל ארץ ישראל זולתי ירושלים , כלומר שאין לה עוד , על דרך ובא
קטן ואין עוד לו : (כה) אני קרתי , פירושו באתי עד המקור , כלומר ששיתית כלמי
הנהרות , היאורם פרוב חילותי עד שבאתי אל מקריהם ושיתית מימיהם , ויונתן תרגם
אכל היות חסר גובין ושתי מין : (כו) הביאותיה , בא מלא פעו"ן הפעל : נעים , ענין
שרצה ושמחה , ען עריך תגיבה , ופירושו באלו אמר ותהי להשאות ערים כנורות שהיו קרועות
ויכו

תרגום אשכנזי

קלה

איהר ערשייגען / קיין באַללווערק געגען זיא אויפֿווערפֿען ; (לד) אויף דעם וועג /
 רען ער קאָם / קעהרט ער ווידער צוריק , אונד אין דיוע שטאַרט קאַממט ער
 ניכט , שפּדיכט דער עוויגע . (לה) איך בעשירמע דיוע שטאַרט , אונד שטעהע
 איהר בייא , אום מיינעט וויללען , אונד אום מיינעס קנעכטס רוד וויללען .
 (לו) (אין דער נאַכט דאַרויף) פֿוהר איין ענגעל גאַטטעס אויס , אונד טעדטעטע
 אין דעם לאַגער פֿאַן אשור הונדערט אונד פֿינף אונד אכטציג טויזענד מאַן , אונד
 אַלס מאַן דעם מאַרגענס אויפֿשטאַנד , וואַר אַללעס פֿאַללער לייבנאַמע .
 (לז) נון, בראַך סנחריב , קעניג פֿאַן אשור , אויף , קעהרטע צוריק נאָך בנינה ,
 אונד

ב א ו ר

חל עפר , מדברי רבותיכוז"ל , מולוא בנלא , והוא שונדין עפר , לעשות חל , ולהגביה
 כנגד חומת העיר , ללכוד את העיר , וכן אמר (חנןקוק א') ויכנור עפר וילכדה . (הכ"ל) *
 (לה) וגנחוי . הוא מענין מגן . (הלכ"ג) * למעני וגו' . רוצה לאמור . למען כבוד
 שמי , ובעבור בריתי עם דוד עבדי , שאם ישמרו בניו את מצותי , לא תסור המלכות מהם *
 (הכ"ל) * (לו) והנה כלם פגרים מתים * רוצה לאמור רובם , וכזה רבים דברי
 הנביאים , והנה הנשארים היו מעטים , כמו שזכר ישעיהו בספרו (יו"ד י"ט) והנה פגרים
 מתים הם גופים מתים , כי הנוף הקי יקרא גם כן פגר . (מדברי הלכ"ג) * (לז) ויסע
 וגו' . הנה שב סנחריב לארצו בנושת פנים , ולא נלחם עוד עם חזקיהו , מלך יהודה , אך
 הרע מאד לעשרת השבטים , אשר היו שבויים בארץ אשור , והרג מהם הרבה מאד , כאשר סופר
 בספר טוביה (א' כ"א) , בנינה * העיר הזאת בנה אותה אחד ממלכי אשור הקדמונים ,
 ושמו

מכלל יופי

והיו לגלים , וענין הפסוק , אכי הוא שגורתי שיקי עריהם בצורות לגלים כמים ויהיו יושבי
 הערים קצרי יד ויהיו כעשב השדה וירק דשא , וביות' מלש מהם והוא חזיר נגות : (בז) ושדמה ,
 כמו ושדפה , מענין שדפין והמ"ס והפ"א ממוכל אחד , וכן אמר במלכים במקומו ושדפה לפני
 קמה : (כח) ואח התרגוז אלי , גם כן ידעתי שהקצפת אלי ודברתי בי כדבר באלהי עץ
 וחזן , ורבי יונה כתב ואפשר שיהיה נופל זה הלשון על קול הרעם והרעש ויהיה החפץ בהתרגוז
 העתרתך עלי בדברים והתגרתך לשיך עלי , וממה שמחזיק זה אמרו ושאינך עלה באזני רוצה
 לומר רבוי דבריך : (כט) ושאנך , כתנור' יונה מענין שאון , והראוי ושאונך ונכפלה
 הניין על דרך הפלגה לשאון , וכן מצאתי במסורה כל שאכן לשון השקט בר מן דין וחבריה
 דאטין לשון קול שאון מעיר , וכתב רד"ק וכן הוא דעתי ודעת יונתן שתרנס ואתרגשותך סליקת
 לקדמי , וראש"ע פירשו כמשמעו לשון השקט והוא דבק עם התרגוז אלי שזכר והוא חסר כמו
 והבואה עודד הנבוא , וככה פי' יען התרגוז אלי והתרגו שאנך עלה באזני כלומר שאתה
 מתרגז אלי בעבור ההשקט והמנוחה שיש לך וכן פירשו הריק"ס : אחי , נקרא כן הכלי שמעלים
 בו הדגים לפי שנוקב לקוי הדג , וכן נקד' הקין הנוקב חוח , חוס עלה ביד שכור : ומהג' , המתג
 הוא הנרול שמשמים נפי הבהמה להנהיגה , וכן תרגם יונתן וזממי בשעותך , ותרגם ורכן
 מתעה וזמם דטעי ירונה לומר אכי אראה לך שאתה ברשותי , ואכהוג אותך למקום שארצה כמו
 שיכנהוג האדם הנהמה ומוסכה למקום שירצה , וכמו שהדיין מושך הדג אליו מן המים בתקנולה :
 (ד) ספיח , הוא הנמת היבוא מכלי חרישה וזרועה : שחיים , הוא כמו סחיס הכלומר
 בספר מלכים והענין אחד כמו כבש וכבש שלמה ושלמה , והוא הנימח משרשי הזרע ויונתן
 תרגם כתכתון , רוצה לומר הנא אחרי הספיח : (לג) ולא יקדמנה ענין חסר ביות'
 השמש צמון כי בעלי המגינים באים ראשונה אל העיר כשנלקמים עליה , וכן תרגם יונתן
 לא יקדמנה בתריסין :

תרגום אשכנזי

אונד בליב דאָועלכסט • (לח) אַלס ער אַבער איינסט , אין רעם טעמפעל רעם
 גיגען בשריך , ווינען גאַטטעספרייהנסט פֿעריכטעטע , ערשטאַכען איהן זיינע
 זעהנע אדרבאלך אונד ישראל מיט איינעם דאָלכע , אונד ענטפֿל־אָדען
 נאָך דעם לאַנד אַררט • ויין זאָהן אַסר חרון רעגירטע אָן זיינער שטעללע
 לוח (א) דאַמאַלס וואָרד חוקיה שטערבענסקראַנק , דער פּראָפֿעט ישעיהו
 זאָהן אמוץ , גינג צו איהם , אונד זאָנטע צו איהם , זאָ שפּריכט דער עוויגע
 בעשטעללע דיין הויז , דען דוא ווירסט שטערבען , אונד ניכט פֿאַן דיווער קראַנקייט
 אויפֿקאַממען • (ב) דאָ וואַנדטע חוקיה דאָז געוויכט געגען דיא וואַנד , אונד בעטעס
 צום עוויגען , וויא פֿאַלגט : (ג) אַך , עוויגער ! געדענקע דאָך , דאָס אַיך
 רעדליך , מיט גאַנצעס הערצען , פֿאַר דיר וואַנדעלטע , אונד וואָס דיר געפֿעללע
 איזט , טהאַט ! דאַבייא וויינטע ער זעהר יעמטערליך • (ד) דאָ ערגינג דאָז וואָס
 דעם עוויגען אָן ישעיהו : (ה) געה' , זאָגע דעם חוקיהו , זאָ שפּריכט דער עוויגע
 דער גאַטט דייענס שטאַטמפֿאַטערס הוד : איך האָבע דיין געבעט ערהערט , דיין
 טהרענען געזעהען ; איך ווערדע דיין לעכען מיט פֿונפֿצעהן יאָהרען פֿערטערהערן
 (ו) אויך רעטטע איך דיר אױם דער געוואַלט דעם קעניגס פֿאַן אשור , אונד דיר
 שטאַרט , דיא איך בעשירמען ווערדע • (ז) אונד דים דיהנע דיר צום צײַכען
 דאָס דער עוויגע טהון ווירד , וואָס ער פֿערהייסען האָט : (ח) זיהע ! איך לאָסע
 דען שאַטטען , דען דיא זאָננע אָם זאָננענציגער דעם אַתּו געוואָרפֿען האָטטען
 צעהן גראָד ריקוערטס ווייכען • אונד דער שאַטטען אָם זאָננענציגער וויך צעהן
 גראָד

כ א ו ד

ושו (נינוס) , ולכן נקראת נינוס , ניה בין , או (נינוס) , והיא היתה ראש למלכות
 אשור , יושבת מלכי הארץ ההיא •
לח (א) כי בת אהה ולא תחיה • לא תרפת מקולי זה , כי שמך זה כמולי-תמות , ו
 תרגם יונתן : ולא תימי ממרעך , ורבותי זל אמרו : כי מת אתה בעולם הזה ,
 ולא תחיה לעולם הבא , מאי טעמא ? דלא עסקת בצריה ורביה , וזאת הוא , כי צו
 נולדו אחר חובו , שאמר (מלכים ב' כ"א א') : בן שמים עשרה שנה תנשא במלכותי
 (דד"ק) • (ה) הנני זוכיה על יסוד • שהיו קטנים לך , יבנה מחלוקת בדברי דבשת
 ז"ל , יש פווריס , מאלו היסופו , כי ימיו הקטנים היו יותר , ולעונם עין היו מחסרין
 לו , ויש אחרים , תוספת עשו לו , על הקטנים לו , ובספר שמואל , בפסוק כי אסור
 ינפנו (א' כ"ו י"ד) כדעתו זה הענין • (דד"ק) • (ה) הנני בשוב וגו' • הא אלו
 עתה ית טול אבן עזיה , דנסתת במסקנת דחשו שמח לאסודוכי עטר עין • (הכשדי)
 במעלות

מכלל יופי

לח (ה) יוסף , נח הכיני בחיר"ק : (ה) צל השעלות , תרגם יונתן טול אבן עזיה
 והיא שאמר במסנה אבן השעות , והיא שמינין בה לדעת שעות היום
 (ט) ויחי , ענין רפואה וכן עד חיותו : (י) **בדמי ימי** , שם בפלס **פרי צבי**
 רובה לומר כבודות ימי כי לא היה אלא בן שלשים • ואמנה שנה , וכן
 דמיתי אמן , או לי כי נדמיתי ודמייס להם ענין כדמות : **פקדהי** , ענין חסרון
 אשה רעותה לא פקדו , ולא נפקד ממנו אש , והדושים להם ענין חסרון : (יא) לא
 סרס

ישעיה לו לה

קלט

וישב בניניה : (לה) ויהי הוא משתחווה ביתו נסרך אלוהיו
ואדרמלך ושראצר בניו הכהו בחרב והמה נמלטו ארץ אררט
וימלך אסרחדן בנו תחתיו :

לה (א) בימים ההם חלוה חזקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו בן
אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר יהוה צי לביתך כי נרת-
אתה ולא תחיה : (ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויחפיל אל-
יהוה : (ג) ויאמר אנה יהוה זכר נא את אשר התהלכתי לפניך
באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול :
(ד) ויהי דבר יהוה אל ישעיהו לאמר : (ה) הלוך ואמרת
אל חזקיהו כה אמר יהוה אלהי דוד אביך שמעתי את הפלחה
ראיתי ארזי דמעתך והנני יוסף על ימך חמש עשרה שנה :
(ו) ומכף מלך אשור אצילך ואת העיר הזאת וגבותי על העיר
הזאת : (ז) וזה לך האות מאת יהוה אשר יעשה יהוה את הדבר
הזה אשר דבר : (ח) הנני משיב את צל המעלות אשר ירדה
במעלות אהו בשמש אחרנית עשר מעלות והשב השמש עשר
מעלות

ר ש י

שנאמר (ראשית י') מן הארץ הסיוא ילא אשור ויצן את נטו : (לה) צית
נסרך - נסר מחיצתו של נח כדמפורש בחגד' חלק : הסכו בחרב * שחמר
חס תני לחותי שלח יסרגוני בני מלכותי שהבאתי בניסם כאן ומתו אקריב שני
בני לפניך עמדו וסרגוהו :

לה (א) ציונים ההם * שלשה ימים לפני מפלתו של סנחריב חלם חזקיהו
ויס ג' כשעלה צית ה' הוא יום מפלתו של סנחריב הוא יום טוב
ראשון של פסח : כי מת אתה ולא תחיה * מת אתה בעולם הזה * ולא תחיה
לעולם הבא משום דלא נסבת ליתתא בו' בדחיתא בצרכות : (ג) חנה ה' חיה
רחמנותך : (ה) הנני יוסף * הנני הוא אשר יוסף על ימך : (ו) ומכף מלך
אשור אצילך * למדנו שלפני מפלת סנחריב חלם : (ז) וזה לך האות שתתפרש
ויחוספו ימך כמפורש למטה * (מלכים ב' ד') שאל לו מה האות כי אעלה :
(ח) הנני משיב * אחרנית עשר מעלות את הגל אשר ירד * כל המעלות *
במין מדרגות עשויות כנגד החמה לבחון בהם שעות היום כעין אורלוגין שעושין

19 I יא א סאומנין